

Kronika

DRŽAVNE NAGRADE ZA ZNANOST MIROSLAVU AKMADŽI I DINKU ŽUPANU

Prof. dr. sc. Miroslav Akmadža, zaposlen u Podružnici od 2008, jedan je od dobitnika Državne nagrade za znanost za 2020. godinu koju dodjeljuje Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske na temelju odluke Odbora za podjelu državnih nagrada za znanost, imenovanog od strane Hrvatskog sabora.

„Odlukom o dodjeli državnih nagrada za znanost za 2020. godinu“, donesenom 16. prosinca 2021., dodijeljena je ukupno 31 nagrada različitih kategorija te, među njima, 15 godišnjih nagrada za znanost koje se odnose na sva znanstvena područja. Jedna od tih nagrada pripala je Miroslavu Akmadži na temelju objavljene autorske knjige *Franjo Kuharić: kardinal i vlast* (Zagreb: Profil knjiga, 2020).

U obrazloženju navedene Odluke stoji:

„Prof. dr. sc. Miroslav Akmadža, znanstveni savjetnik Hrvatskoga instituta za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, nagrađuje se za knjigu *Franjo Kuharić: kardinal i vlast*. Autor se u svojim mnogobrojnim znanstvenim radovima (monografijama i raspravama) usredotočio na odnos Katoličke Crkve u Hrvatskoj i države, tj. na njezino djelovanje u kompleksnim uvjetima jugoslavenske državne zajednice u kojoj je apsolutnu vlast imala komunistička partija koja je i u teoriji i u praksi zastupala militantni ateizam. Akmadžina knjiga o kardinalu Kuhariću utemeljena je na relevantnoj znanstvenoj literaturi i memoaristici te na izvornome arhivskom gradivu koje je pohranje-

no u mnogobrojnim crkvenim i svjetovnim institucijama. Ova znanstvena monografija plastično prikazuje važnost toga visokoga crkvenog premeta koji je kao neosporna moralna vertikala djelovao u okolnostima raspadanja jugoslavenskoga komunističkoga totalitarnog sustava i stvaranja samostalne, demokratske Republike Hrvatske. Dr. sc. Akmadža ulazi u red onih povjesničara koji svojim znanstvenim radovima presudno pridonose stvaranju objektivne, na činjenicama zasnovane slike o recentnoj crkvenoj i nacionalnoj povijesti hrvatskoga naroda.“

Spomenuta knjiga Miroslava Akmadže dobila je još jednu važnu nagradu na državnoj razini. Riječ je o Nagradi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u Republici Hrvatskoj za 2020. godinu. Akademija je svoju nagradu ustanovila 1994. u sklopu osnivanja Zaklade HAZU te je ona prvi put dodijeljena za znanstvena i umjetnička postignuća ostvarena u 1993. Akademija je 2019. usvojila novi Pravilnik o postupku dodjele nagrada prema kojem se nagrade svake godine dodjeljuju za najviša dostignuća u devet različitih znanstvenih i umjetničkih područja, razlučenih sukladno razdiobi Akademije na devet razreda. Prema Odluci o dodjeli navedenih nagrada koju je Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti donijelo 24. ožujka 2021, dodijeljeno je ukupno deset nagrada (za područje prirodnih znanosti dodijeljene su dvije). Iz područja društvenih znanosti nagrađena je knjiga *Franjo Kuharić: kardinal i vlast*.

U pripadajućem obrazloženju u Odluci Predsjedništva HAZU stoji: „Prof. dr. sc. Miroslav Akmadža nagrađuje se za knjigu *Franjo Kuharić: Kardinal i vlast* (Profil knjiga, Zagreb, 2020.). U nizu kapitalnih znanstvenih ostvarenja u istraživanju povijesti crkveno-državnih odnosa u Hrvatskoj nakon Drugog svjetskog rata knjiga *Franjo Kuharić: kardinal i vlast*, autora prof. dr. sc. Miroslava Akmadže, rezultat je njegova trinaestogodišnjeg istraživanja. Ujedno je to vrhunac njegovoga istraživanja odnosa Crkve i države u Hrvatskoj u drugoj polovici 20. stoljeća. Ta je akribija ono što knjigu izdvaja i zapravo pokazuje hvale vrijednu utemeljenost u relevantnim povijesnim izvorima i arhivskoj građi pohranjenoj u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu i sličnim arhivima u Sarajevu i Beogradu. Fundus gradiva nasljeđe je nekadašnjih republičkih vjerskih komisija te izvori iz fonda Službe državne sigurnosti, Republičkog sekretarijata unutrašnjih poslova SR Hrvatske. Akmadža je spomenutim izvorima, a posebice izvješćima suradnika jugoslavenskih tajnih službi, pristupao s maksimalnom znanstvenom oprežnošću. Autor je razumljivo koristio i izvore nastale djelovanjem Katoličke crkve, prvenstveno izveze iz Nadbiskupijskih arhiva u Zagrebu. Pritom je kao prvorazredan neistražen izvor koristio Kuharićev osobni dnevnik kako bi se dobila realna predodžba. U knjizi je prikazan i odnos s novim demokratskim vlastima, posebice s predsjednikom Republike Hrvatske dr. Franjom Tuđmanom, ali i s drugim akte-

rima političke oporbene scene. Autor je prikazao Kuharićev odnos i sa Svetom Stolicom, posebice njegov izrazito blizak odnos s papom Ivanom Pavlom II koji je tijekom previranja u burnim osamdesetim godinama 20. stoljeća pružao veliku potporu. Knjiga prof. dr. sc. Miroslava Akmadže *Franjo Kuharić: kardinal i vlast* iznimno je vrijedan doprinos suvremenoj hrvatskoj historiografiji kojega valja svrstati u sam njezin vrh.“

*

Prije spomenutom „Odlukom o dodjeli državnih nagrada za znanost za 2020. godinu“ dodijeljeno je i pet godišnjih nagrada za popularizaciju i promidžbu znanosti, također na temelju izbora između većeg broja prijavljenih kandidata iz svih znanstvenih područja. Jedna od tih nagrada pripala je dr. sc. Dinku Županu, zaposleniku Hrvatskog instituta za povijest, odnosno njegove slavonskobrodske Podružnice, od 1998. godine.

U obrazloženju toga dijela navedene Odluke stoji:

„Dr. sc. Dinko Župan, viši znanstveni suradnik Hrvatskoga instituta za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, koji je u središte svoga znanstveno-istraživačkoga rada stavio povijest školstva i kulture u Hrvatskoj od kraja XVIII. do početka XX. stoljeća, nagrađuje se za izložbu „Biti učenik u Hrvatskoj u dugom 19. stoljeću“ s kojom je gostovao u desetak muzeja, knjižnica i obrazovnih ustanova na području Republike Hrvatske (Muzej Slavonije u Osijeku, Hrvatski školski muzej u Zagrebu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Gradska knjižnica Vrapče u Zagrebu i dr.). Ta znanstveno-edukativna izložba, za koju je dr. sc. Župan izradio popratni katalog, tematizira razne kulturno-antropološke aspekte školovanja u Hrvatskoj. Izložba je doživjela i svoju virtualnu prezentaciju u trajanju od 45 minuta tijekom 2020. kada je bila dostupna na mrežnim stranicama Muzeja Belišće i Hrvatskoga školskog muzeja u Zagrebu te je time značajno pridonijela popularizaciji znanstvenih rezultata iz područja humanističkih znanosti.“

DEVETA DODJELA NAGRADE PODRUŽNICE MLADIM POVJESNIČARIMA

Prošlogodišnji, deveti natječaj Podružnice za „Nagradu za najbolji rad mladih povjesničara iz povijesti Slavonije, Srijema i Baranje“ bio je otvoren od 5. ožujka do 1. srpnja 2021. Na natječaj je pristiglo ukupno šest radova (četiri povjesničara i dvije povjesničarke), s kronološkim rasponom tema od srednjeg vijeka do početka Drugog svjetskog rata.

Radove su pročitali i ocijenili dr. sc. Marija Karbić, dr. sc. Dino Mujadžević, dr. sc. Milan Vrbanus, dr. sc. Robert Skenderović, dr. sc. Dinko Župan i dr. sc. Suzana Leček. Nakon prikupljanja pojedinačnih ocjena, u međusobnim konzultacijama došlo se do rangiranja radova prema kvaliteti.

Slijedi rezultat postupka ocjenjivanja i rangiranja.

Prva nagrada:

Filip ŠIMUNJAK, student povijesti (r. 1998), Zagreb

Slavonska vojna krajina 1577. godine – prilog demografskom istraživanju krajiške vojske na prostoru Slavonije

Rad je originalan doprinos suvremenoj hrvatskoj historiografiji. U osnovi, riječ je interpretaciji demografskih podataka koji se nalaze u popisima posada i terenskih postrojbi u slavonskoj krajini. Na osnovi antroponimijske građe te podataka o porijeklu popisanih vojnika iz ovih vrela, autor ukazuje na ključna područja doseobe u Kraljeviniu Slavoniju. Hrvatsko Kraljevstvo se ističe kao zavičaj najveće pojedinačne skupine doseljenika u Slavoniju. Na osnovi spomenutih izvora o sastavu slavonskokrajiške vojske autor zaključuje da osobe lokalnog porijekla dominiraju terenskim jedinicama, dok u posadama pretežu stranci. Autor argumentirano raspravlja o poimanju Slavonije i Hrvatske u 16. st. te pomicanju ili nestajanju njihovih granica. Inzistira da brojnost doseljenika iz Hrvatske u slavonskokrajiškim popisima vojnika ipak nije dokaz širenja hrvatskog etnonima u Slavoniji u 16. stoljeću. Posebno je zanimljiva njegova rasprava o održanju slavonskog identiteta u sjeverozapadnoj Hrvatskoj do 18. stoljeća, kada konačno hrvatska samoidentifikacija prodire u sjeverozapadnu Hrvatsku i zamjenjuje slavonsku. Autor predlaže nekoliko mogućih razloga tog procesa (npr. veća samostalnost Hrvatske u odnosu na ugarsku krunu; snažnija povijesna tradicija Hrvatske), bez davanja konačnog suda. Također, valja istaknuti autorovo dosljedno naglašavanje kontekstualnosti i konstruiranosti slavonskoga i hrvatskoga identiteta u ra-

Dobitnici nagrade Podružnice 2021. Filip Šimunjak i Veljko Maksić (u sredini predstojnik Podružnice S. Andrić). Nikola Ostojčić nije bio prisutan na dodjeli.

nom novom vijeku (kao i u drugim razdobljima). Riječ je o izuzetno zreлом i pismenom radu koji, na osnovi objavljenog arhivskog gradiva (objavljenog od strane N. Štefanec), otvara neka od najzanimljivijih i do sada neodgovorenih pitanja o slavonskoj i hrvatskoj povijesti ranoga novoga vijeka. To se prije svega odnosi na pitanje poimanja kraljevstava Slavonije i Hrvatske te procesa njihovog srastanja u jednu cjelinu i širenje hrvatskoga etnonima „sjeverno od Gvozda“. Riječ je o temama kojima se tek u posljednje vrijeme počinju ozbiljnije baviti i neki drugi povjesničari, a još uvijek nisu dostatno proučene.

Druga nagrada:

Nikola OSTOJČIĆ, student povijesti (r. 1996), Zagreb

Utišenje ožalošćenih u sedam pokornih pisama kralja Davida Grgura Peštalica: historijskoantropološka analiza

U radu je pokazano kvalitetno poznavanje opće faktografije i podataka. Terminologija je ispravno korištena. Struktura rada je vrlo kvalitetna i logična. Rad donosi novu, originalnu interpretaciju vrijednosti djela fra

Grgura Peštalića *Utišenje ožalošćenih u sedam pokornih pisama...* Autor je prepoznao njegovu didaktičku vrijednost u kontekstu prosvjetiteljskih zdravstvenih nastojanja države prema stanovništvu. Komparativnom analizom Peštalićevog djela s Općim zdravstvenim pravilnikom dokazao je podudarnosti koje pokazuju usklađenost rada crkvenih i državnih institucija na području rješavanja problema kužnih epidemija. Autoru je Peštalićevo djelo primarni izvor. I ostala djela koja je koristio imaju hrvatske prijevode. Korištena literatura je opsežna i relevantna, mada je mogla biti i opsežnija. Bilješke su vođene uredno, prema pravilima struke. Uz originalnost ideje povezivanja djela fra Grgura Peštalića s Općim zdravstvenim pravilnikom, kvaliteta ovog rada proizlazi iz vrlo jasne strukturiranosti teksta, jasnoće pisanja, kvalitetne analize i zanimljive naracije. Stil je u svakom pogledu dotjeran i lijep.

Treća nagrada:

Veljko MAKSIC, mag. educ. hist. i mag. paed. (r. 1993), Vera - Osijek

Vukovar u danima Srijemske kuge 1795/96.: prilog poznavanju prilika u Vukovaru tijekom epidemije kuge

Autor je obradio prilike u Vukovaru tijekom trajanja epidemije kuge 1795-1796. godine. Pritom je kompetentno koristio znanstvenu terminologiju te pokazao da dobro poznaje povijesne činjenice vezane za obrađenu terminologiju. Rad je logično strukturiran. Premda su epidemije kuge pogadale Slavoniju tijekom 18. stoljeća, nema previše radova o spomenutoj problematici u hrvatskoj historiografiji. Autor je pri izradi rada naročitu pažnju posvetio širenju epidemije, poduzetim mjerama za njezino suzbijanje, smrtnosti u Vukovaru (uspoređujući vukovarsku smrtnost sa smrtnošću u obližnjem Irigu) te broju preminulih u Vukovaru. Pritom je nastojao utvrditi razlike u visini smrtnosti od epidemija u ova dva trgovišta s obzirom na zanimanja stanovnika, arhitektonske karakteristike ova dva naselja, brzinu reakcije vlasti na pojavu epidemije u njima, kao i reakcije Vukovarčana i Irižana na pojavu epidemije. Također, pohvalno je autorovo nastojanje oko utvrđivanja broja preminulih od epidemije, gdje je utvrdio da su gubici od epidemije bili nešto veći od broja preminulih koji je u svoj opis epidemije unio Franz Schraud. Rad je nastao na temelju arhivskog gradiva. Doduše, autor nije koristio cjelokupno arhivsko gradivo, što je razumljivo jer u arhivima o ovoj temi postoji opsežno arhivsko gradivo (primjerice, u fondovima Vukovarsko vlastelinstvo i Srijemska županija). Koristio je također i objavljeno arhivsko gradivo. S tim u vezi, među rijetke propuste spada to da nije naveo Josipa Barbarića, priređivača *Ljetopisa franjevačkog samostana u Šaregradu*, već je naveo urednika edicije. Autor je koristio postojeću literaturu, ali nije

koristio sve postojeće radove. Smatram na primjer da je trebao konzultirati rad dr. Skenderovića koji se bavi ovom kugom, a objavljen je u zborniku *Slavonija, Baranja i Srijem - vrela europske civilizacije*. Isto je tako trebao koristiti radove dr. Horbec, koji nisu direktno vezani uz ovu tematiku, ali se bave problematikom zdravlja u 18. stoljeću. Rad je napisan korektnim stilom, uz nešto sitnih grešaka koje bi trebalo popraviti. Nakon dorade (konzultacije znanstvene literature), rad se može objaviti u znanstvenom časopisu.

*

Nagrade su predane dobitnicima 26. listopada 2021. u čitaonici Podružnice, uz prisutnost predstavnika lokalnih i regionalnih javnih medija.

Stanko Andrić